

Nema više vidika

Branko Meštrić, Zagreb

Nije me bilo dvije godine na Dabarskoj kosi. Samo dvije godine. Dolazimo iz Šušnja s namjerom da još jednom posjetimo sve one krasote što se raspoređiše uz Premužićevu cestu odavde pa do Štirovače. A kad se tom cestom stigne do raskrižja s Premužićevom stazom na Dabarskoj kosi, tu je gotovo obveza, narodni običaj, parkirati desno uz sam rub ceste i »baciti pogled« tamo dolje, na širine Ravnoga dabra, stijenu kuka Čeline i planinarski dom pod njim. Pozdraviti na taj način Milu Prpića, a potom i sve one koji su tuda planinari, sve one koji su na Dabrima živjeli, životali i konačno to prestali činiti. Barem ovdje.

Dakle, parkiraj desno uz rub, dobro povuci ručnu, brzo izadi i baci pogled! Kad tamo – ništa! Pogled je trebao uokviriti jednu od vjerojatno najpoznatijih slika iz hrvatskih planina – ravnodabarska širina, niska kukova oko nje i duboko dolje planinarski dom, tj. bivša ravnodabarska škola. Trebao je – ali doma nema! Nema više ni te slike. E, sad, da se ne biste previše zabrinuli – ne, ništa se nije dogodilo domu,

još je tamo zajedno s Milom, čak čujem da je dom sređeniji i ljepši nego prije. Uređuje se i cesta u dolinu, ali to nije tema ovoga članka. Nestao je samo (!) vidik. Pojela ga – priroda! Prošle su godine, razraslo se drveće oko doma, pa još u kombinaciji sa »zelenom« godinom posve zaokružilo i prekrilo dom.

Događaju se takve stvari! Planinarimo u prirodi, u šumama, a priroda oko nas živi, drveće raste i napreduje, pa i umire – *C'est la vie*, kaže se. Mali je problem što priroda živi mnogo, mnogo sporije od našega ljudskog tempa, pa nam se zna dogoditi da to smetnemo s uma i ponašamo se prema njoj kao da je nešto nepromjenjivo. Tek kad nekamo rjeđe dolazimo ili kad premećemo stare fotografije, spoznamo kako su djeca narasla, a i mi ponešto ostarjeli, ali i da je okoliš ozelenio i zarastao, lipa pred kućom odebljala i raširila svoju krošnju.

Kad smo kod fotografija, ima u planinarskom svijetu nekoliko već klasičnih, povijesnih i sada gotovo »neprepoznatljivih« promjena. Možda je najpoznatija i najdrastičnija promje-

Ravni Dabar nekad...

...i sad (a gdje je dom?)

na okolice doma na Mosoru. Svi ga doživljavamo kao krasnu zgradu u zelenilu obronka i gotovo je nestvarna stara slika te zgrade, izgrađene upravo nasred ničega, na ljutoj kamenitoj strani Mosora. Da, znano je i zabilježeno kolike su napore činili naše planinarske preteče s Giromettom na čelu da tu kamenu pustinju pretvore u današnji zeleni raj. Ili drugi primjer – s Kalnika. Dugo sam se mučio kako snimiti dom na Kalniku jer se zbog svega onog zelenila oko njega više i ne može sagledati prekrasno Planićevo djelo. A je li veliki arhitekt, kad je gradio tu kuću, tako lijepo uklopljenu na proplanku ispod kamenitih »zuba«, predvidio i mogućnost da se u budućnosti od šume neće vidjeti – ni kuće ni planine?

S druge strane, mnogo je i drugih drastičnih promjena planinarskih slika zbog raznih intervencija u okolišu, ponajčešće gradnjama raznih cesta i drugih objekata, eksploatacijama kamenoloma. Osjetljivi su planinari i na legitimne šumarske djelatnosti. Naime, u nekim oblicima gospodarenja šumama za šumare je normalna i nužna »smjena generacija« koja se događa odjednom na znatnijim površinama, pa još svakih stotinjak godina. Za ljudski naraštaj koji tu smjenu doživi ona zna biti šokantna, ali uvijek valja znati da nije posječena sva šuma,

već samo stara stabla, a u njihovu je podnožju već niknula nova generacija, koja bez sječe starih stabala ne bi mogla zazelenjeti okoliš našim potomcima. Konačno, i sama gradnja planinarske kuće veliko je »narušavanje« neke prijašnje slike. Možda je pravi pogled na Čelinu upravo ovaj »bez« doma, možda se kalničkih sedam zuba treba gledati bez prekrasne Planićeve kuće ispred njih. No, to su već domišljanja za ekološke čistunce, a mi pragmatični planinari ipak se moramo spustiti na zemlju i jednostavno – planinariti dalje.

Vratimo se našem »nestalom« domu s početka i drugim sličnim stanjima kad priroda preuzme inicijativu. Može li to biti problem? Osim ovoga »izgubljenog« pogleda, sjećaju se planinari i raznih drugih fenomenalnih vidika, klasičnih vidikovaca, pa čak i građenih planinarskih piramida koje su posve izgubile svoju funkciju. Otela ih šuma! Jedan je od tih pogleda i s »pristaništa« ponad Adolfovca koje se spominje kao »paviljon s lijepim pogledom na Zagreb« (Poljak), a da današnji hodači Leustekovim putom ni ne znaju za nj, pa se i čude čemu »Vila propuh« na tomu mjestu.

Ili piramida na Japetiću. Silan je trud uložan da bi se podigla baš na tom mjestu i otvorila posjetiteljima vidik, a danas je drveće u

Priroda živi mnogo sporije od našega ljudskog tempa, pa nam se zna dogoditi da to smetnemo s uma i ponašamo se prema njoj kao da je nešto nepromjenjivo

Dom »Umberto Girometta« na kamenitoj mosorskoj padini

Šuma u kojoj se dom »Umberto Girometta« jedva nazire

Planinarski dom podno kalničkih »Zuba«

Danas je dom usred lijepe šume, a od »Zuba« ni »Z«

okružju pomalo nadvisuje i ne poduzme li se nešto – pobijedit će, pa ćemo se čuditi zašto je netko to »željezo« uopće nosio gore. A to se ipak ne bi trebalo dogoditi.

Kad već održavamo kuće koje postoje, kad su neki vidikovci već postali uobičajeni, očito je da osim kuća i piramida treba održavati i vidikovce! Da se to može i smije – ili čak mora raditi – potvrđuje nam nedavna akcija Parka prirode Medvednica, koju je morao opaziti svatko tko je prošao Sljemenskom cestom. Ispod Ženskog sedla sigurno vas je iznenadio nov vidik udesno na građevinu za koju smo znali da je tamo, ali je zbog šume nikad nismo vidjeli s ceste. Sindikalni dom, današnji Pansion Medvednica desetljećima je stajao ovdje zaklonjen šumom. Sada su upravo akcijom Parka prirode i Šumarije Zagreb stara stabla uklonjena i posađeno je niže rašće, pa odjednom imamo i veličanstven vidik na obnovljen dom, ali i prekrasan vidik s terase toga doma na Zagreb, baš kako je to nekoć graditelj i zamislio. Sporno? Ne, dapače, čak postoji i odredba u Zakonu o zaštiti prirode da se takve stvari čine. Dakle, planinari, otvorite vidike!

Povratak u budućnost. Nekako ustanove zaštite prirode ponekad doživljavamo kao svojevrsne zaštitarske čistunce pa nas u posljednje vrijeme mogu iznenaditi, barem u prvi mah, neki pothvati parkova prirode i nacionalnih parkova No, valjda je tako dobro, oni su ipak stručnjaci za zaštitu prirode. Evo dvije zanimljive akcije za vraćanje u bolju prošlost: »Spaša-

vamo travnjake – darujemo smreke« prošlogodišnja je predbožićna akcija NP-a Sjeverni Velebit kojom su pokušali spriječiti nekontrolirano širenje smreke na planinske travnjake, sad kad više u planini nema stočarstva i stoke, koja je te travnjake branila od širenja šume. Dakle, prva je akcija zaštitara prirode – protiv prirode, koja pokušava sanirati ono što je učinio čovjek. Druga je akcija malo prirodnija: PP Medvednica je akcijom »Vratimo tisu Medvednici!« pokušao popraviti ono što je čovjek pokvario (praktički istrijebio tisu), ali opet novom ljudskom intervencijom, stvaranjem svojevrsnog parka tisa južno od Hunjke – gdje tise nikad nije bilo. Zašto naglašavamo ova dva pothvata? Najprije da sebi dokažemo kako je priroda živa i kako je netko napokon shvatio da se ne može štititi banalnim konzerviranjem pod staklenim zvonom. Fenomene koje štitimo i koje želimo i dalje imati u nekom parku, očito treba i održavati.

Nekad i sad. Uz ovaj članak objavljujemo i nekoliko povijesnih fotografija iz knjiga dr. Željka Poljaka »Slike iz povijesti hrvatskog planinarstva« (Zagreb 1987.) i »Zlatne knjige hrvatskog planinarstva« (Zagreb 2004.) radi usporedbe s današnjim stanjem. Više takvih fotografija možete pronaći na stranici www.plsavez.hr/Nekad_i_sad, gdje vas izazivamo da pokušate napraviti sadašnje snimke objavljenih scena, a također pozivamo da priložite svoje povijesne fotografije i tako dadete svoj doprinos istraživanju povijesti planinarstva.